

Международный казахско-турецкий
университет им. Х.А.Ясави

СРС на тему:

Синдром Конна

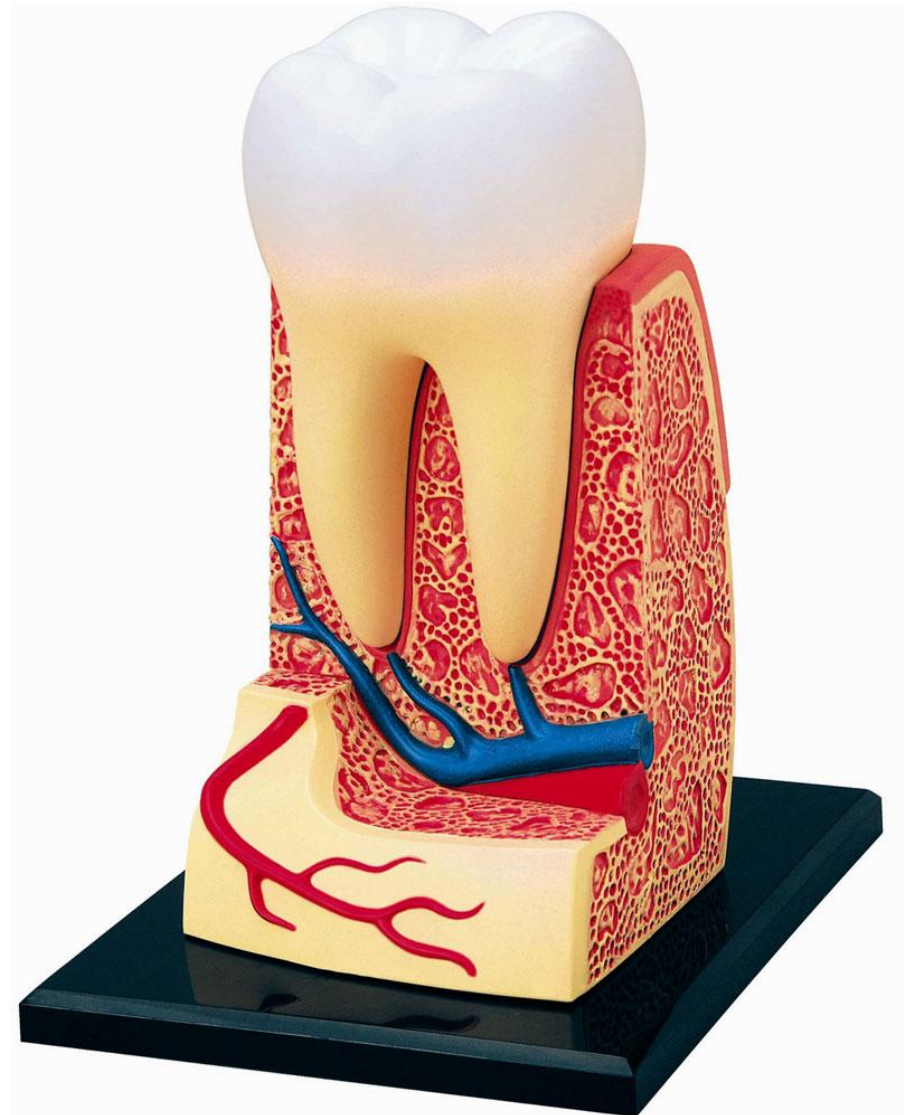
Подготовил: Юлдашов А.А.

Группа: ОМ-233

Приняла: Байметова К.К.

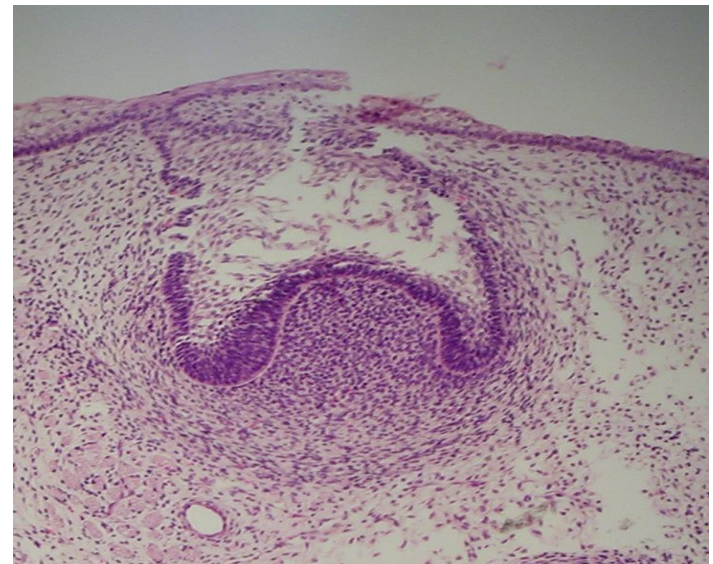
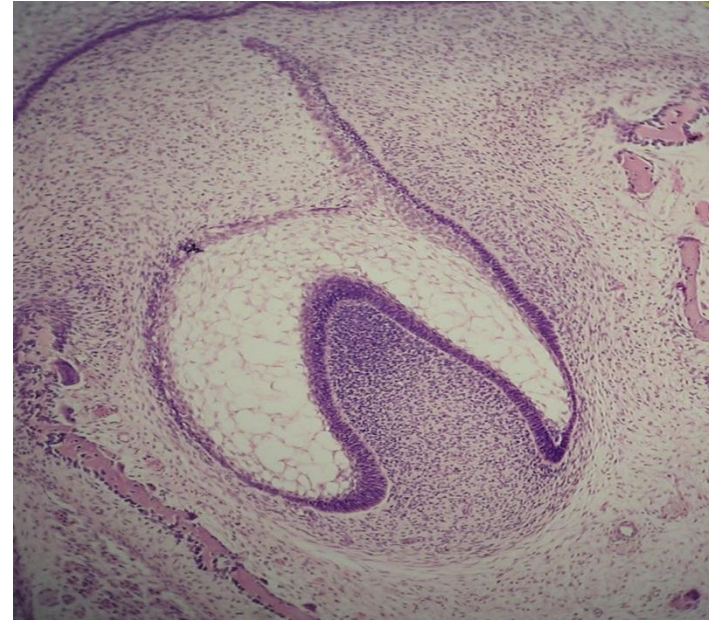
Tic

Tic (dentes) — адамның және омыртқалы жануарлардың ауыз қуысында (кейбір балықтардың жұтқыншағында) орналасқан сүйек. Tic азықты ұстау, тістеп үзу, шайнап, ұсақтау қызметін атқарады

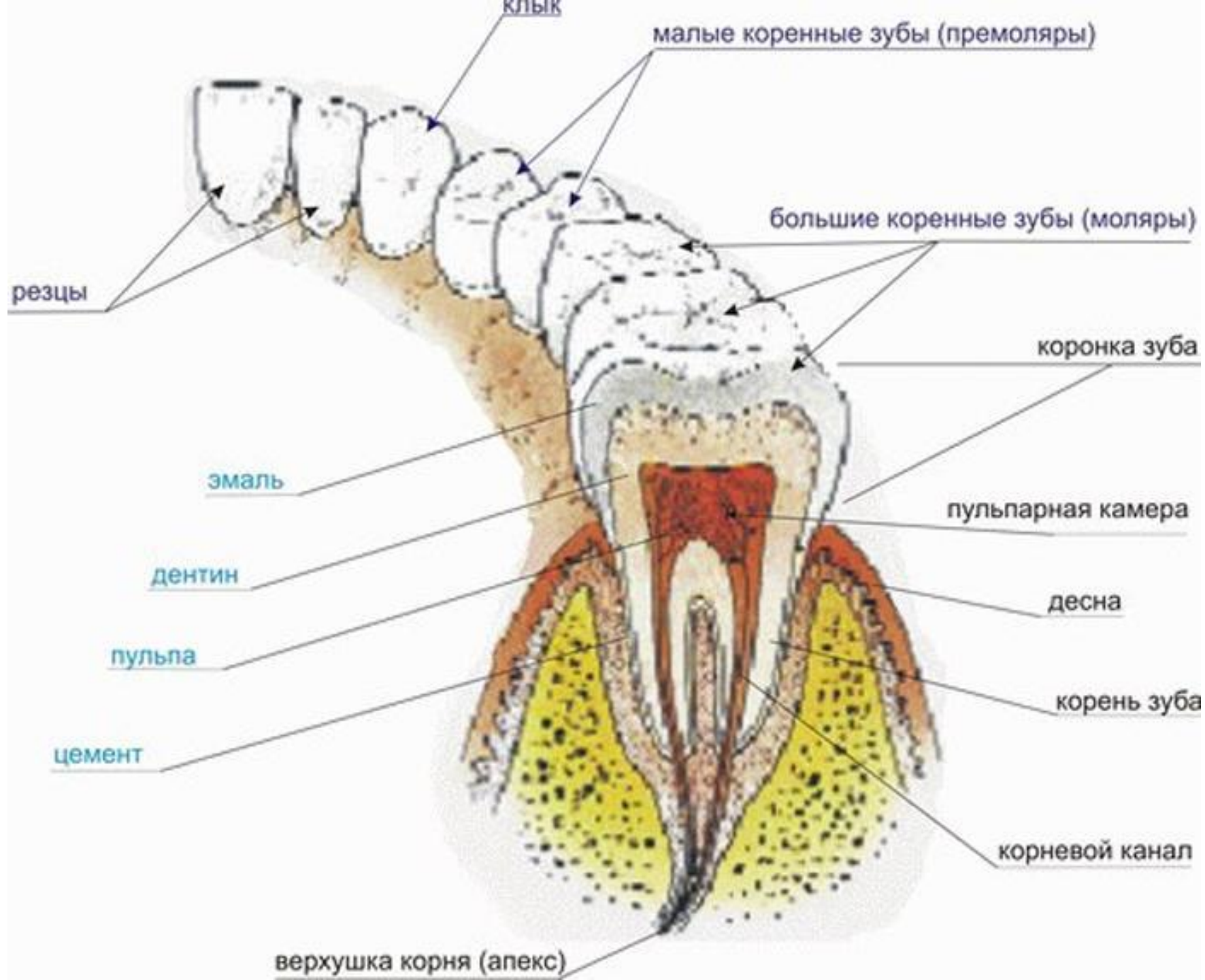
Тістердің дамуы Құрсақ ішінде 3 айының басында ұрықтың тістерінің жиегінде көп қабатты эпителидің жуандауынан төмпешік пайда болады, сонан соң бұл төмпешікте тереңге жүлге пайда болады. Тереңдеген эпителиалды қабат тіс табақшасы деп аталады. Жүлге түбінде табақшаның –тістерге сәйкес келетін әр жерінде, эпителий өсіп алмұрт тәрізді өсінділер эмалды мүшелердің бастамасын түзеді. Әр бастаманың негізінде көршілес мезенхималды жасушалар өсіп, тіс емізігі түзіледі. Тіс емізігінің және бастамасының айналасында-тіс қалташасы түзіледі. Тіс емізігі тіс пулпасының және дентиннің бастамасы. Емізік бетінде ірі жасушалар іріктеніп-одонтобласттар деп аталып, олардан дентин. Сонан соң эпителий қатпарында эмалды призмалар түзіледі; қатарласып дентин дамиды, тіс түбірі үлкейеді және пулпаның түрі анықталады. Тіс бастамасын қоршаған дәнекер ұлпаны нығызданып, одан цемент дамиды.

Тіс құрылысы

- Әрбір жеке тістің сауыты, мойны және түбірі болады

Тістің ауыз қуысынан шығып тұрған бөлігі тіс сауыт деп аталады. Оның сырты жылтыр кіреукемен (эмаль) қапталған. Тіс кіреукесі - адам денесіндегі ең қатты ұлпа. Оның бір шаршы миллиметр ауданы 400 килограмдай салмаққа төтеп береді. Кіреукенің бұл қасиеті, оның құрамындағы бейағзалық заттарға тікелей байланысты. Тіс кіреукесінің 95%-ы кальций фосфатының қосылысынан тұрады. Бұдан басқа оның құрамында фтор, мыс, мырыш, темір, кремний және т.б. заттар кездеседі. Тіс кіреукесінің қалыңдығы да түрліше болады. Тіссауыттың үстіңгі бүдырларындағы кіреуке едәуір қалың. Балалар тістері кіреукесінің құрамында минералдық заттар аз болғандықтан, ол жұқа болады.

- Тістің келесі бөлімі - тіс мойын. Тіс мойны арқылы жақ сүйектеріндегі тіс ұяшықтарына цемент заты арқылы бекиді.

- Тістің үшінші бөлімі - түбірі. Тіс түбірі жақсүйектердегі арнайы ұяшықтарда орналасқан. Күрек және сойдақ тістердің түбірі бір-бірден болса, азу тістердің түбірі екеу (кіші азу тістерде) немесе үшеу (соңғы үлкен азу тістерде). Тіс түбірінің ұшында кішкене тесік болады. Осы тесік арқылы тістің ішіне қантамырлары мен жүйкелер енеді. Тістің ішкі қуысы кеукті дәнекер ұлпасымен толтырылған. Тістің түбірлері дәнекер ұлпалы талшықтар арқылы тіс ұяшықтарына өте берік бекіген.

Тіс құрылысы

Сауыт пен түбірді қызыл иекке жалғасатын мойынша (түпСауыт пен түбірді қызыл иекке жалғасатын мойынша (түп) бөліп тұрады. Тіс негізінен дентинненСауыт пен түбірді қызыл иекке жалғасатын мойынша (түп) бөліп тұрады.

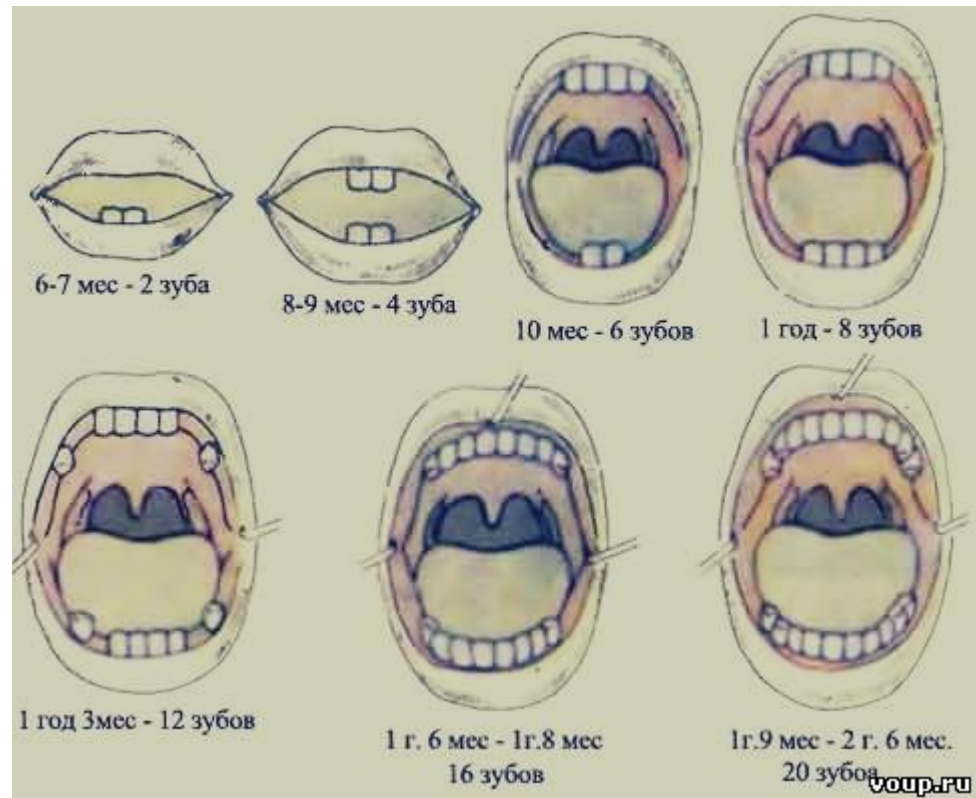
Тіс негізінен дентиннен құралады, оны сауыт жағынан тісті зақымданудан қорғайтын қатты жылтыр эмальСауыт пен түбірді қызыл иекке жалғасатын мойынша (түп) бөліп тұрады. Тіс негізінен дентиннен құралады, оны сауыт жағынан тісті зақымданудан қорғайтын қатты жылтыр эмаль, ал түбір жағынан – құрылысы сүйекке ұқсайтын цементСауыт пен түбірді қызыл иекке жалғасатын мойынша (түп) бөліп тұрады.

- Ересек адамның тұрақты 32 тісі болады. Олар жоғарғы және төменгі жақ сүйекке (әрқайсысында 16 тістен) орналасқан ал сүт тстерде тек премоляр болмайды
- Олар:
  - 8 күрек,
  - 4 ит тіс,
  - 8 үлкен азу тістер

* Сүт тістері адам эмбрионының 6—7-ші аптасында дами бастайды. Бұл кезде алғашқы ауыз қуысын тыстаған көпқабатты жалпақ эпителийдің төменгі және жоғарғы екеуі созылып, қалыңдап тіс бастамасын құрайды. Бұл қалыңдаған эпителий біртіндеп өзінің, астындағы мезенхимаға енеді. Осының нәтижесінде тіс тақтасы пайда болады да, кешікпей ол бір түбірлі тістердің бастамасы түрінде екіге бөлінеді. Оның алдыңғысы *урт-ерін* немесе *вестибулярлы* (кіреберіс) *таташа* деп аталады (*lamina vestibularis*).

- олардың көлемі кішілеу, төмпешіктері мен ажырасатын түбірлері аздау. Сүттістер мен тұрақты тістердің түбірлері саны бірдей. Сүттістердің шығуы яғни қызыл иектің жұқарып, ауыз қуысында тіс сауытының пайда болуы туғаннан кейін 7 олардың көлемі кішілеу, төмпешіктері мен ажырасатын түбірлері аздау. Сүттістер мен тұрақты тістердің түбірлері саны бірдей. Сүттістердің шығуы яғни қызыл иектің жұқарып, ауыз қуысында тіс сауытының пайда болуы туғаннан кейін 7 айда басталып, 3 олардың көлемі кішілеу, төмпешіктері мен ажырасатын түбірлері аздау. Сүттістер мен тұрақты тістердің

* Сүттістер.

* Медиальды күрек тістер:
6-8 айда

* Бүйір күрек тістер: 7-9
айда

* Бірінші азу тістер 12-15
айда

* Иттістер: 16-20 айда

* Екінші азу тістер: 20 - 24
айда

- Сүт тістер толық формулада рим цифрімен белгіленеді
- Әріптік

m_2	c	i_2	i_2	c	m_2
m_2	c	i_2	i_2	c	m_2

V	IV	III	II	I	I	II	III	IV	V
V	IV	III	II	I	I	II	III	IV	V

55	54	53	52	51	61	62	63	64	65
85	84	83	82	81	71	72	73	74	75

Тұрақты тістер

- Ересек адамның тұрақты 32 тісі болады. Олар жоғарғы және төменгі жақ сүйекке (әрқайсысында 16 тістен) орналасқан. Олар: 8 күрек, 4 ит тіс, 8 кішкене және 12 үлкен азу тістер.

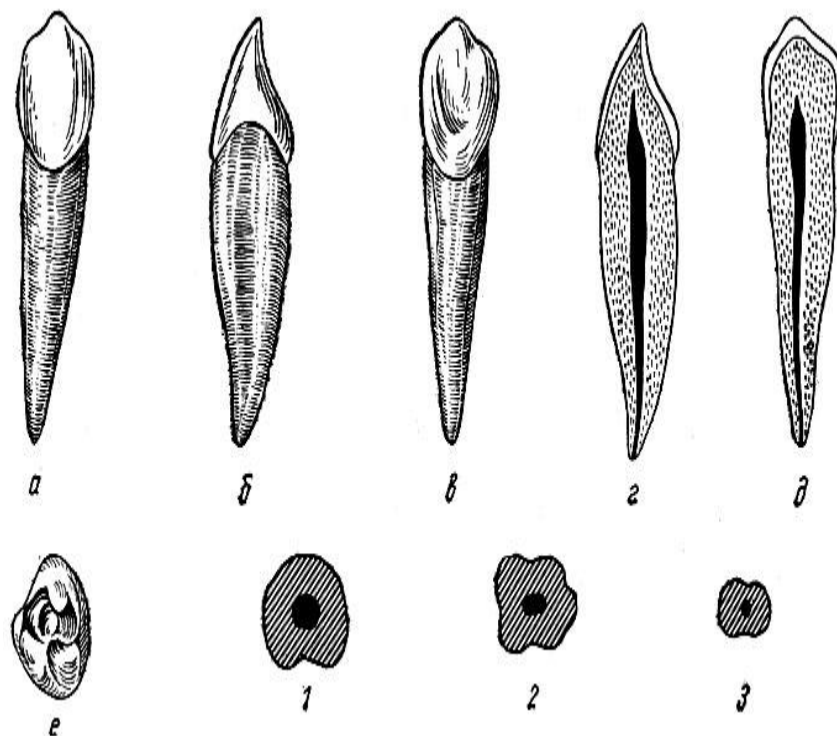
Күрек тістер

- **Күрек тістер** (dentes incisivi; [лат.](#) *dens* — тіс, incisivum — кескіш) — азықты тістеп үзіп алуға маман- данған өткір [тістер](#). Олар тұмсық және төменгі жақ сүйектерінің [тіс ұяшықтарында](#) орналасады. Алдыңғы екі күрек тіс — ұстағыш күрек тістер, одан кейінгі тістер — ортаңғы күрек тістер, ал екі шетіндегі тістер — шеткі күрек тістер деп аталады. Күйіс қайтаратын жануарлардың тұмсық сүйектегі жоғарғы күрек тістері болмайды, ал төменгі жақ сүйектерінде төрт-төрттен сегіз күрек тіс болады

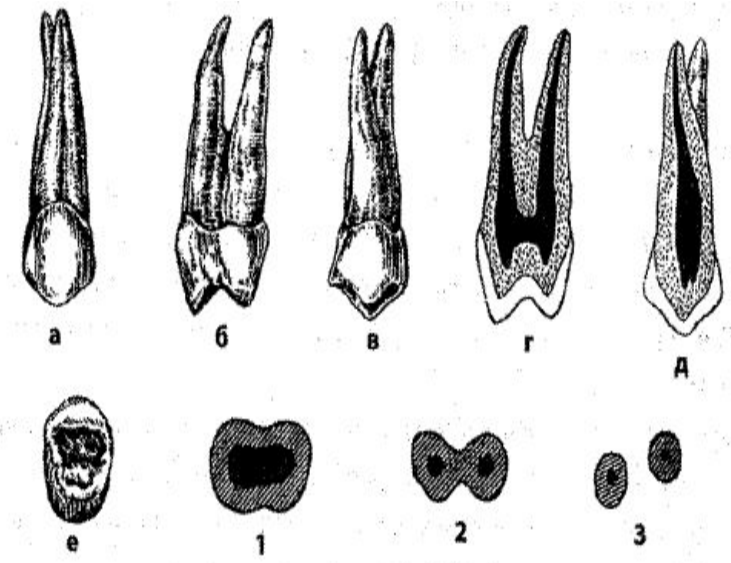

- Ит тістер тіс доғасының алдынан артына қарай иілген жерінде орналасқан . Бұл бір сауыттан және бір берік ұзын түбірден тұратын ірі тіс. Сауыттың вестибулярлы беткейінің пішіні ромб тәрізді. Өткір жиек екі бөліктен тұрады, олардың екі бұрышы қосылып тісше түзеді. Оны ит тістің төмпешігі деп атайды. Негізгі тіс бұрышы медиалдыға қарағанда үлкендеу, бірақ өткір немесе өткір емес болуы мүмкін

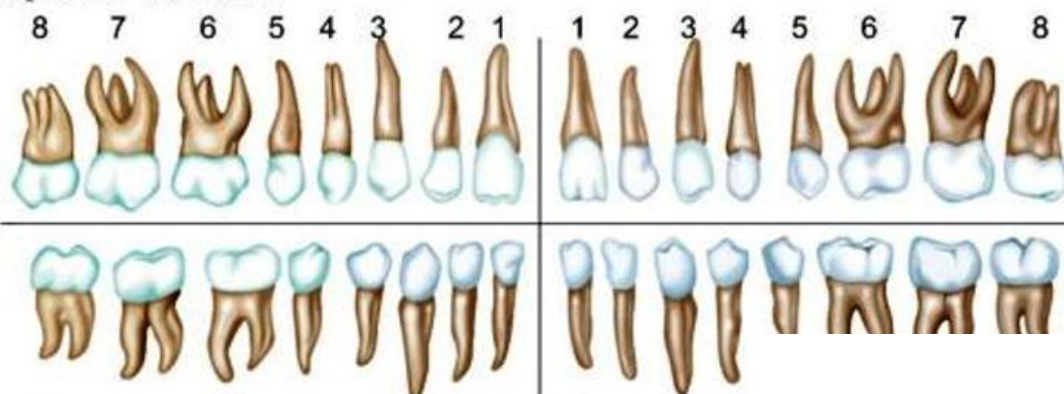
- Үлкен және кіші азу тістер бүйір тістерге жатады. Олардың қызметтері: асты шайнау, үгіту, сондықтан олар шайнау тістері деп аталады. 2 түбірі ал төменгісінде біреуден Жоғарғы кіші азу тіс төменге қарағанда ірірек.

- Барлығы он екі үлкен азу тістер бар; алты жоғарғы және алты төменгі, тіс доғасының әрбір жағынан үшеуден орналасады. Олар бірінші, екінші, үшінші (ақыл тіс, *dens serotinus*) азу тістер. Үлкен азу тістердің сауыты ең ірі, шайнау беттері де кең, 3-5ке дейін төмпешіктері, бірнеше түбірлері болады. Шайнау кезінде олар үлкен қызмет атқарады. Үлкен азу тістер тіс доғасында кіші азу тістердің артында орналасқан, сондықтан оларды артқы тістер деп атайды. Үлкен азу тістердің өлшемдері біртіндеп бірден үшке қарай өзгереді. 3 түбірлі

Зубы верхней челюсти

Зубы нижней челюсти

у взрослого:

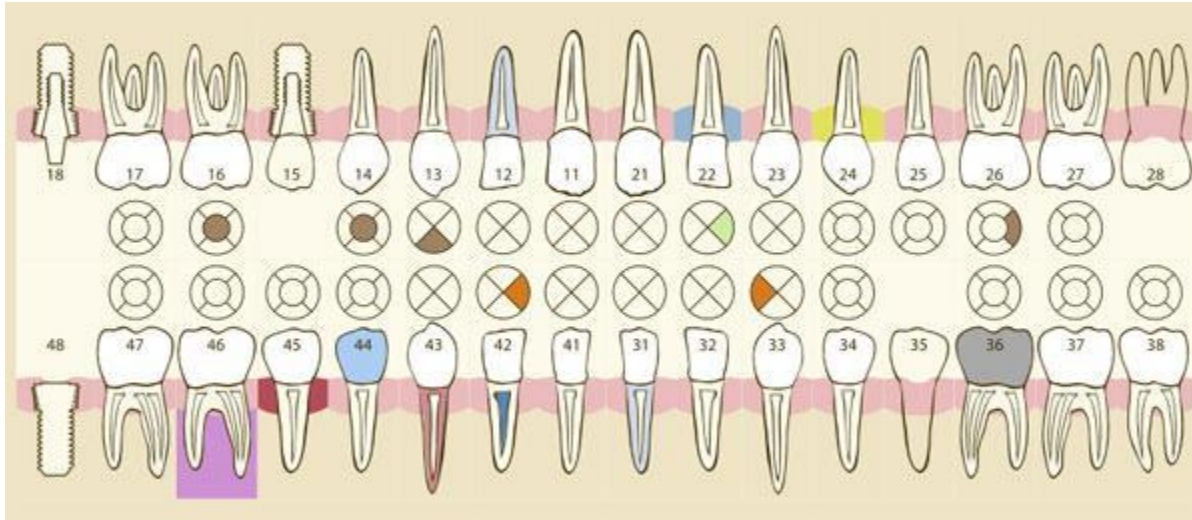
3	2	1	2		2	1	2
3	2	1	2		2	1	2

у ребенка:

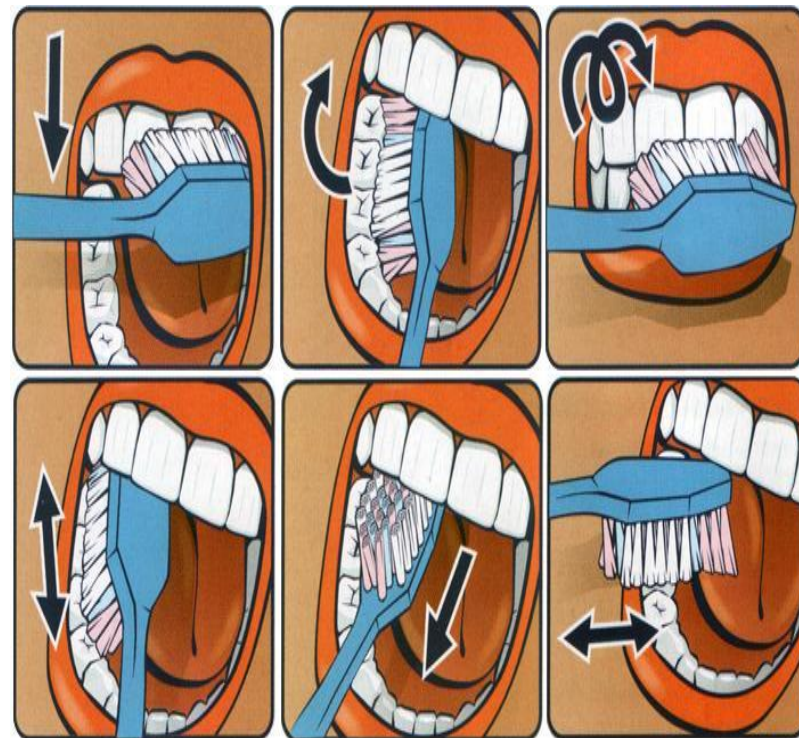
2	0	1	2		2	1	0
2	0	1	2		2	1	0

M ₂	M ₁	P ₂	P ₁	C	I ₂	I ₁		I ₁	I ₂	C	P ₁	P ₂	M ₁	M ₂	M ₃
M ₂	M ₁	P ₂	P ₁	C	I ₂	I ₁		I ₁	I ₂	C	P ₁	P ₂	M ₁	M ₂	M ₃

- Тісті сау қалпында сақтау үшін әрбір тамақтанғаннан кейін ауызды шайып, тісті тазалау кажет. Күн сайын тісті таңертең және кешке мұқият тазалап жуу керек. Тісті тазалауда белгілі ережені есте ұстау шарт. Тісті тазалаудың басты құралы - тіс мәсуегі. Ондағы қылшықтардың орташа ұзындығы 25-30 мм, ені 8-12 мм болуы шарт. Жаңа мәсуекті пайдаланудан бұрын сабынмен әрі ыстық сумен жуу керек. Мәсуекті әрбір 2-3 айда жаңартып отыру кажет. Тіс пасталарын да дұрыс таңдай білу керек.

Тістің бүтіндігін сақтау үлгісін жапон халқының қазіргі кездегі игілікті істерінен айқын көруге болады. Соңғы жылдары [Жапонияда](#) «тістің саулығы - ұлттық саулығы» деген ұзақ мерзімді «8020» атты шара қолға алынды. Бұл шара әрбір жапондыққа жақсы таныс. Оның мәні 80 жасқа дейін әр адамда 20 бүтін тіс болуы шарт: ол үшін алдымен мәсуекті таңдай білуге ерекше мән береді. Тісті және ауыз қуысын мұқият тазалау - ұзақ өмір сүрудің басты кепілі. Олай болса, бұл салада да өзге халықтардың да өнегелі істерінен үлгі алудың ешбір сөгеттігі бола қоймас

ҚЫЗЫҚТЫ МӘЛІМЕТТЕР

- Алғаш стоматолог әйел адам – америкалық Люси Тэйлор.
- Грейпфурт жемісі ауыз қуысы ауруларынан сақтайды.
- Ежелгі египеттіктер тіс пастасы ретінде вино мен пемзаның қоспасын қолданған
- Тіс 1000 градуске дейін төзе алады.
- Ұлудың 25 000-ға жуық тістері бар.
- Людовик XI кезінде елге беделді адамдар тек сұйық тамақ ішкен деседі. Өйткені, олардың пайымдауынша, тамақты көп шайнау бетке әжім түсіреді.
- Алғаш тіс щеткалары Қытай елінде 500 жыл бұрын пайда болған. Олар доңыздың түгінен, борсық пен жылқының шашынан жасалған.
- XIX ғасырда Еуропада тістің сарғыш болуы сәнге айналған. Замаңына қарай бөркінді ки демекші, көпшілік сол кезде тістерін арнайы сары түспен бояған екен.

